

Рецензія

доктора економічних наук, професора Овчаренка Євгена Івановича на дисертацію Булатнікова Станіслава Олександровича на тему «Управління інноваціями на основі кіберсоціального підходу», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 Менеджмент

Актуальність теми наукового дослідження. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена наявністю наукової проблеми, що полягає у невідповідності сучасного рівня розвитку теорії та методології управління інноваціями новим викликам, пов'язаним із цифровізацією та формуванням кіберсоціального середовища.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у сфері інноваційного менеджменту, питання інтеграції соціальних і цифрових чинників у процес прийняття управлінських рішень залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, потребують подальшого дослідження проблеми трансформації знань, взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності та впливу цифрових технологій на структуру інноваційних процесів.

У цьому контексті формування кіберсоціального підходу до управління інноваціями виступає як новий напрям розвитку економічної науки, що дозволяє по-новому осмислити природу інноваційного процесу та розширити інструментарій управління ним. Відтак, дисертаційне дослідження є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором проведено аналіз інноваційної інфраструктури як елементу інноваційної системи на основі кіберсоціального підходу. При виконанні теми «Відновлення національної туристичної індустрії та сфери гостинності через соціальний діалог в регіонах України» (номер державної реєстрації 0123U102229, 2023-2025 рр.) автором досліджено уточнено послідовність управління інноваційною діяльністю підприємств. При виконанні теми «Оцінка та розвиток економічного потенціалу Закарпатської області: проблеми, можливості та стратегічні напрями розвитку», (номер державної реєстрації 0124U003892, 2024-2025 рр.) автором розроблено моделі інноваційного процесу з урахуванням змін завдань на різних стадіях життєвого циклу інновацій.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Результати аналізу дисертаційної роботи дають підстави стверджувати, що дослідження має системний, цілісний і комплексний характер, а отримані

результати спрямовані на розв'язання важливого наукового завдання у сфері управління інноваціями в умовах цифрової трансформації.

У роботі запропоновано концептуальне бачення функціонування інноваційних систем на основі кіберсоціального підходу, новизна якого полягає у поєднанні технологічних, інформаційних і соціальних компонентів інноваційного процесу, а також у врахуванні їх взаємодії в умовах цифрового середовища. Це дозволяє сформувати цілісну основу для прийняття управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності.

Суттєвим науковим результатом є розроблення інтегрованої моделі прийняття рішень в інноваційному менеджменті, яка поєднує елементи класичних управлінських підходів із процесами трансформації інформації у знання та враховує когнітивні особливості суб'єктів управління. Запропонований підхід дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень в умовах невизначеності та багатофакторності інноваційних процесів.

Науковий інтерес становить удосконалений підхід до аналізу інноваційних систем, що базується на виокремленні інваріантних підсистем та врахуванні інституціональних і цифрових чинників їх функціонування. Такий підхід сприяє більш глибокому розумінню структури інноваційного середовища та особливостей взаємодії його елементів.

Важливим результатом є уточнення сутності інноваційного процесу як об'єкта управління, що розглядається з позицій трансформації знань і взаємодії учасників інноваційної діяльності у кіберсоціальному середовищі. Це дозволяє розширити теоретичні основи інноваційного менеджменту та підвищити рівень його методологічного забезпечення. У дисертації також розвинуто підходи до формування та функціонування інноваційної інфраструктури, які враховують необхідність міжорганізаційної взаємодії, цифрової інтеграції та використання сучасних комунікаційних технологій. Це створює передумови для підвищення ефективності функціонування інноваційних систем. Практичну цінність мають запропоновані рекомендації щодо вдосконалення управління інноваційною діяльністю підприємств, які орієнтовані на підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу, адаптацію до умов цифрової трансформації та забезпечення сталого розвитку.

У цілому отримані результати характеризуються науковою новизною, логічною узгодженістю та практичною спрямованістю, що дозволяє визнати їх вагомим внеском у розвиток теорії та практики управління інноваціями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертаційній роботі, є обґрунтованими і доведеними. Методологічною основою роботи є сукупність

способів і принципів наукового пізнання, загальних та спеціальних методів і прийомів. Теоретичною основою дослідження послуговували положення теорій управління, економічної стійкості підприємств регіонів, теорії цифрової економіки, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі управління економічною безпекою, інноваційними процесами, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Отримані результати дослідження, висновки та пропозиції обговорювалися й схвалені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (м. Київ, 2023р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (м. Київ, 2024р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи» (м. Київ, 2024р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна парадигма економічної безпеки: інноваційні механізми імплементації» (м. Кропивницький, 2025р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості» (м. Київ, 2025р.), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2025р.).

Значення для науки і практики отриманих результатів. Практична значущість дисертаційної роботи полягає в тому, що запропонований комплекс концептуальних положень, моделей і методичних рекомендацій реалізовано на практиці в рамках комплексних інноваційних проєктів під керівництвом і за безпосередньої участі автора, а отримані результати набули широкого розповсюдження та доведені до відома представників органів влади, відповідальних за інноваційний розвиток економіки, а також інноваційного бізнесу, науки й освіти.

Результати дисертаційної роботи використано у практичній діяльності ТОВ «Старвей Продакшн»; Консорціуму «Будівельні технології», ТОВ «Виробничо-конструкторська фірма «ШАТЛ», а також у навчальному процесі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Управління конкурентоспроможністю», «Лідерство, організаційна поведінка та розвиток», «Сталий розвиток».

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст роботи є логічними, послідовним і завершеним, наукові положення і висновки – обґрунтованими і достовірними. У вступі до роботи визначені мета, завдання, предмет, об'єкт, конкретизовано методологічний апарат дослідження, що узгоджені зі структурою та висновками роботи. Висновки є вмотивованими, ґрунтуються на

результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертаційної роботи. Означене засвідчує той факт, що мета дослідження досягнута. Дисертація Булатнікова С.О. є завершеною науковою працею.

Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності. За результатами аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача, оприлюднених за темою дослідження, можна зробити висновок про дотримання ним принципів академічної доброчесності під час виконання наукової роботи. У процесі використання наукових ідей, методичних підходів і результатів досліджень інших авторів, а також при залученні статистичних і аналітичних матеріалів, здобувачем забезпечено належне цитування із відповідними посиланнями на джерела, що коректно відображені у списку використаних джерел. У наукових працях, виконаних у співавторстві, чітко окреслено особистий внесок здобувача. Матеріали дисертації ґрунтуються на власних наукових напрацюваннях автора, що свідчить про самостійний характер проведеного дослідження та відсутність ознак порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, доцільно висловити окремі зауваження і побажання:

1. У дисертаційній роботі (розділ 1, с. 34–42) автор розглядає концепції управління життєвим циклом інновацій, однак аналіз існуючих підходів має переважно оглядовий характер і не супроводжується чітким виділенням переваг і недоліків кожної з розглянутих концепцій. Це дещо обмежує можливості критичного порівняння та обґрунтування вибору авторського підходу.

2. У пп. 2.2 (с. 65–85) автором запропоновано підхід до типологізації інноваційних систем, проте критерії віднесення до окремих типів сформульовано недостатньо чітко, що може ускладнювати практичне застосування запропонованої типології у процесі аналізу інноваційного середовища.

3. У дисертації (пп. 3.1, с. 120–126) автор уточнює послідовність управління інноваційною діяльністю підприємств, однак запропонований підхід не повною мірою враховує специфіку різних типів підприємств (за галузевою належністю, масштабом діяльності, рівнем цифровізації), що може обмежувати універсальність його застосування.

4. Загалом значна увага у дослідженні приділяється використанню кіберсоціального підходу, однак недостатньо висвітлено питання організаційного забезпечення його впровадження, зокрема ролі персоналу, змін в організаційній структурі та управлінській культурі підприємств.

Незважаючи на наявність дискусійних положень, вони не знижують загального позитивного враження від роботи.

результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертаційної роботи. Означене засвідчує той факт, що мета дослідження досягнута. Дисертація Булатнікова С.О. є завершеною науковою працею.

Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності. За результатами аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача, оприлюднених за темою дослідження, можна зробити висновок про дотримання ним принципів академічної доброчесності під час виконання наукової роботи. У процесі використання наукових ідей, методичних підходів і результатів досліджень інших авторів, а також при залученні статистичних і аналітичних матеріалів, здобувачем забезпечено належне цитування із відповідними посиланнями на джерела, що коректно відображені у списку використаних джерел. У наукових працях, виконаних у співавторстві, чітко окреслено особистий внесок здобувача. Матеріали дисертації ґрунтуються на власних наукових напрацюваннях автора, що свідчить про самостійний характер проведеного дослідження та відсутність ознак порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, доцільно висловити окремі зауваження і побажання:

1. У дисертаційній роботі (розділ 1, с. 34–42) автор розглядає концепції управління життєвим циклом інновацій, однак аналіз існуючих підходів має переважно оглядовий характер і не супроводжується чітким виділенням переваг і недоліків кожної з розглянутих концепцій. Це дещо обмежує можливості критичного порівняння та обґрунтування вибору авторського підходу.

2. У пп. 2.2 (с. 65–85) автором запропоновано підхід до типологізації інноваційних систем, проте критерії віднесення до окремих типів сформульовано недостатньо чітко, що може ускладнювати практичне застосування запропонованої типології у процесі аналізу інноваційного середовища.

3. У дисертації (пп. 3.1, с. 120–126) автор уточнює послідовність управління інноваційною діяльністю підприємств, однак запропонований підхід не повною мірою враховує специфіку різних типів підприємств (за галузевою належністю, масштабом діяльності, рівнем цифровізації), що може обмежувати універсальність його застосування.

4. Загалом значна увага у дослідженні приділяється використанню кіберсоціального підходу, однак недостатньо висвітлено питання організаційного забезпечення його впровадження, зокрема ролі персоналу, змін в організаційній структурі та управлінській культурі підприємств.

Незважаючи на наявність дискусійних положень, вони не знижують загального позитивного враження від роботи.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Аналіз наукових робіт здобувача свідчить, що представлені роботи повною мірою відображають основні положення та висновки дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам. Дисертація Булатнікова С.О. є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає спеціальності 073 – Менеджмент. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Булатнікова Станіслава Олександровича на тему «Управління інноваціями на основі кіберсоціального підходу» відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор Булатніков Станіслав Олександрович заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Рецензент,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри публічного
управління, менеджменту та
маркетингу Східноукраїнського
національного університету ім. В. Даля
Міністерства освіти і науки України
(м. Київ)

 Євген ОВЧАРЕНКО

Підпис професора кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу
д.е.н., професора Овчаренка Є.І.
ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів

 Ольга КУРТОВА

